

DEMOGRAFSKE PROMENE U NIŠAVSKOM OKRUGU U POSLEDNJA DVA POPISA

Aleksandar Stojković*

Zoran Tomić†

Rezime: Nišavski okrug prostire se u jugoistočnom delu Srbije i zahvata površinu od 2.729km², od kojih najveću površinu i broj stanovnika ima centar okruga, grad Niš. Okrug čini grad Niš i šest opština: Aleksinac, Gadžin Han, Doljevac, Merošina, Ražanj i Svrlijig. Na poslednjem popisu na teritoriji okruga živi 376.319 stanovnika (1,4% manje nego 2002.). Cilj ovog rada je analiza demografskih tokova u Nišavskom okrugu u poslednja dva popisa (2002. i 2011.).

Savremeni demografski razvoj opština Nišavskog okruga prate negativne promene u kretanju broja stanovnika, negativni migratorni tokovi, starenje stanovništva i radne snage..

Permanentno opadanje nataliteta ključno je obeležje demografskog razvoja Srbije u poslednje dve decenije (ne računajući područje Kosova i Metohije). Sve intenzivnije ekonomske migracije ukazuju na ozbiljnost problema u godinama koje dolaze. Otvorena depopulacija i starenje stanovništva su problem kako u Srbiji tako i u Nišavskom okrugu.

Ključne reči: Nišavski okrug, demografski razvoj, depopulacija, starenje stanovništva...

1. Uvod

Nišavski okrug prostire se na 2.729km², što predstavlja 3,1% ukupne površine Republike Srbije. Okrug čine grad Niš, šest opština (Aleksinac, Svrlijig, Merošina, Ražanj, Doljevac, Gadžin Han) i još 278 naselja. Grad Niš čini pet opština, a to su: Medijana, Palilula, Crveni Krst, Pantelej i Niška Banja. Sa 376.319 stanovnika u 2011. godini ovo područje učestvovalo je u ukupnom broju stanovnika Republike Srbije sa 5,23%. U okviru centralne Srbije Nišavski okrug obuhvata 7,2% stanovništva i 5% površine teritorije.

* Student doktorskih studija, Univerzitet u Nišu, Ekonomski fakultet

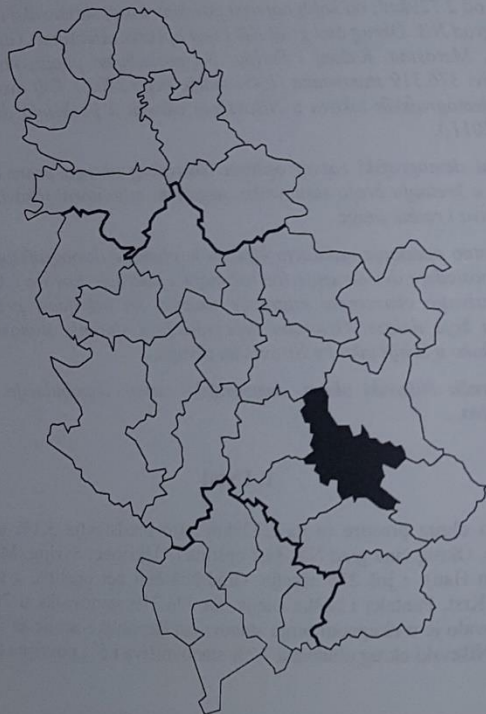
† Student doktorskih studija, Univerzitet u Nišu, Ekonomski fakultet

UDK: 314.17(497.11 Niš)

Po broju stanovnika okrug je na drugom mestu, odmah posle Beogradskog funkcionalnog područja (grad Beograd ima status posebne teritorijalne jedinice u Srbiji), ali sa značajno manjom koncentracijom stanovništva – pet puta manje u odnosu na grad Beograd (što ukazuje na problem neravnomyom razvoja zemlje). Razvojne disproporcije evidentne su i u Nišavskom okrugu – više od 65% stanovnika i 75% privrednih aktivnosti skoncentrisano je u Nišu.

Prema istoku Nišavski okrug dopire do Pirotskog i Zaječarskog, na severu do Pomoravskog, na zapadu do Rasinskog i Topličkog, a na jugu do Jablaničkog okruga. Glavnu odliku reljefa Nišavskog okruga čine planine, pobrda i ravničarski tereni kotlina i rečnih tokova. Karakteristična je Niška kotlina, smeštena u centralnom delu okruga. Od ukupne površine okruga koja iznosi 2.729 km², oko 65% je poljoprivredno zemljište, što je za nekoliko procenta više od proseka Republike i centralne Srbije.

Slika 1. - Položaj Nišavskog okruga na karti Republike Srbije

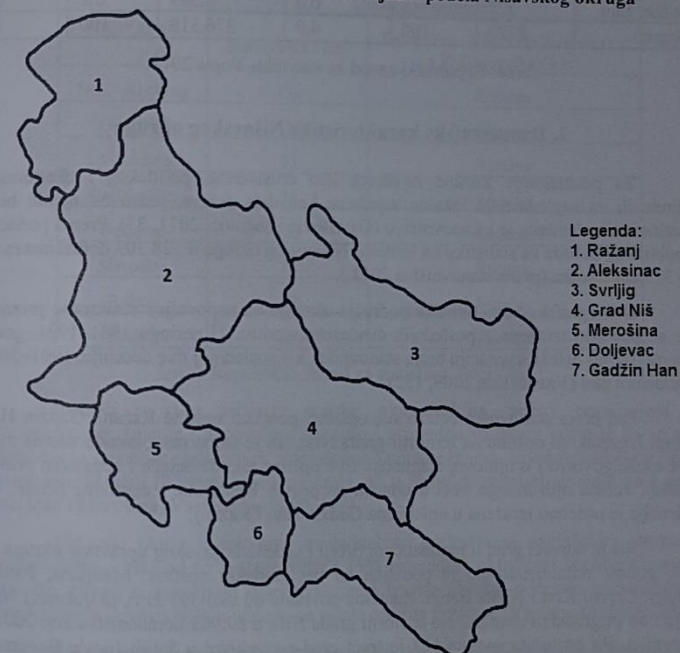

Izvor: www.nis.okrug.gov.rs

Nišavski okrug ima i u nacionalnim i evropskim okvirima izuzetan geostrateški položaj, što je njegova osnovna komparativna prednost. Nalazi se na raskrsnici puteva Beograd–Niš–Sofija–Istanbul i Beograd–Skoplje–Atina, odnosno na putevima kojima su Zapadna i Centralna Evropa povezane sa Bliskim Istokom i Grčkom - Koridor 10.

Saobraćajna infrastruktura na teritoriji Niša čini ovaj grad raskrsnicom kopnenog i vazdušnog saobraćaja Balkana, (pogotovo zbog intenzivnog saobraćaja ka Turskoj i Grčkoj) i zbog toga što se na teritoriji Niša nalazi međunarodni aerodrom Konstantin Veliki, koji nosi međunarodnu oznaku INI. Važan je privredni, univerzitetski, kulturni, verski i politički centar Srbije. Niški univerzitet, osnovan 1965. godine, ima 13 fakulteta i oko 30.000 studenata.

Slika 2. - Administrativno-teritorijalna podela Nišavskog okruga

Izvor: Priredili autori

Tabela 1. - Osnovni podaci o veličini i broju stanovnika u Nišavskom okrugu

Grad/Opština	Površina			Stanovništvo		
	km ²	%	c. Srbija	(2011.)	%	c. Srbija
Ražanj	289	10,5	0,5	9.150	2,4	0,2
Aleksinac	707	26	1,3	51.863	13,8	1
Svrljig	497	18,2	0,9	14.249	3,8	0,3
Niš	597	21,9	1,1	260.237	69,1	5
Merošina	193	7	0,3	13.968	3,8	0,2
Doljevac	121	4,4	0,2	18.463	4,9	0,3
Gadžin Han	325	12	0,6	8.389	2,2	0,1
Ukupno	2729	100	4,9	376.319	100	7,1

Izvor: Republički zavod za statistiku, Popis 2011.

2. Demografske karakteristike Nišavskog okruga

Za posmatranje lokalne zajednice kao društvenog, političkog i ekonomskog realiteta ili za sagledavanje lokalne zajednice kao dela države, jedan od njenih bitnih konstitutivnih elementa je i stanovništvo (Gavrilović i Jugović, 2011, 81). Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku na teritoriji Nišavskog okruga u 128.303 domaćinstva živi 376.319 stanovnika (popis stanovništva 2011.).

Demografske karakteristike područja ukazuju na nepovoljne strukturne promene, koje su posebno izražene u poslednjih dvadesetak godina. U periodu 1981–1991. godina Nišavski okrug beleži stagnaciju broja stanovnika, a u poslednjoj dve decenije, 1991–2011 i populacioni pad (Vasilevska, 2009, 152).

Pad broja stanovnika beleže sve opštine, posebno opštine Ražanj, Gadžin Han i Svrljig. Izuzetak su opštine na teritoriji grada Niša, ali je stopa rasta takođe veoma niska, pa se može govoriti i o njihovoj stagnaciji. Sve opštine takođe beleže i negativan prirodni priraštaj, većina njih mnogo veći u odnosu na prosek Republike i centralne Srbije. Ova tendencija je posebno izražena u opštinama Gadžin Han i Ražanj.

Niš je najveći grad u jugoistočnoj Srbiji i sedište Nišavskog upravnog okruga. Od 2004. godine administrativno je podeljen na pet gradskih opština: Medijana, Palilula, Pantelej, Crveni Krst i Niška Banja. Zauzima površinu od oko 597 km², uključujući Nišku Banju i 68 prigradskih naselja. Na teritoriji grada Niša u 89.903 domaćinstva živi 260.237 stanovnika. Po broju stanovnika Niš je treći grad po veličini u Srbiji (posle Beograda i Novog Sada). Samo gradsko naselje Niš imalo je 65.491 domaćinstvo i 187.544 stanovnika.

Domaćinstvo u okrugu u proseku broji 2,92 člana. Na njegovoj teritoriji raspoređeno je sedam gradskih i 278 seoskih naselja. Prosečna starost stanovnika Srbije je 42 godine, dok je na teritoriji okruga iznad republičkog proseka i iznosi 43. Kao i na čitavoj teritoriji Republike Srbije, primetan je pad nataliteta i proces starenja stanovništva. Prethodni period karakteriše i povećana migracija seoskog stanovništva u gradsko područje.

Nezaposlenost mladih – problem današnjeg vremena

Gustina naseljenosti značajno varira po naseljenim mestima, a nisu retka ni sela u kojima nije ostalo ni 100 stanovnika, pa tako Manastir ima svega 6 stanovnika u 3 domaćinstva, Rautovo 12 stanovnika u 8 domaćinstva, Belja (22), Gare (39), Kamenica (70), i jos 37 seoskih naselja u Nišavskom okrugu. U selu Golešnica u opštini Aleksinac ostao je samo 1 stanovnik, dok je mesto Koritnjak (Niška Banja) između dva popisa izgubilo i svog poslednjeg stanovnika. Najgušće je naseljen Grad Niš (sadašnjih šest opština) 436 stanovnika na km². Sa druge strane, opštine Ražanj, Svrljig i Gadžin Han su izuzetno retko naseljene - njihova gustina naseljenosti iznosi samo 32,3, odnosno 26 stanovnika na km².

Tabela 2. – Gustina naseljenosti u Nišavskom okrugu (2011.)

Naziv mesta	Gustina naseljenosti	
	Stanovnika / km ²	Tip opštine - OECD kriterijum G < 150 stanovnika / km ²
Nišavski okrug	138	Ruralna
Grad Niš	436	Urbana
Aleksinac	73	Ruralna
Gadžin Han	26	Ruralna
Doljevac	153	Urbana
Merošina	72	Ruralna
Ražanj	32	Ruralna
Svrljig	29	Ruralna

Izvor: Republički zavod za statistiku, Popis 2011.

Imajući u vidu periferni položaj ovih opština, njihov populacioni pad, demografsko praznjenje i nepovoljnu starosnu i privrednu strukturu jasno je da se radi o opštinama sa izrazitim strukturnim problemima i poremećajima. Ispod republičkog proseka gustine naseljenosti (82 stanovnika na km²), ali u nešto povoljnijoj situaciji su i opštine Aleksinac i Merošina (Vasilevska, 2009, 158).

Nišavski okrug je razvojno neujednačeno područje sa naglašenim strukturnim poremećajima – više od 65% stanovnika i 75% privrednih aktivnosti skoncentrisano je u Nišu, što govori o razvojnim disproporcijama unutar oblasti, odnosno gravitacionom i ekstrakcionom dejstvu Niša u odnosu na ostale opštine i resurse (Vasilevska, 2009, 158).

Što se seoskih naselja tiče, na nivou okruga je najzastupljenija kategorija malih sela od (100-500 stanovnika). Odnos urbanog i ruralnog stanovništva ukazuje na veće učešće urbanog stanovništva na nivou okruga, ali su u pojedinim opštinama prisutne ekstremne situacije. Urbano stanovništvo na nivou okruga zastupljeno je sa 56,6%, dok ruralno stanovništvo učestvuje sa 43,4%.

U zadnjoj deceniji se ovaj odnos blago pomera u korist urbanog stanovništva. Urbano stanovništvo je izrazito prostorno neravnomerno raspoređeno, skoro 90% urbanog stanovništva okruga skoncentrisano na teritoriji Grada Niša. Sa druge strane, opštine

Gadžin Han, Doljevac, Merošina i Ražanj su izrazito ruralnog karaktera (Vasilevska, 2009, 159).

Kako smo već napomenuli i u Republici Srbiji i u Nišavskom okrugu su u poslednjim decenijama prisutne negativne demografske tendencije. Posebno se od početka devedesetih godina prošlog veka neprekidno smanjuje broj stanovnika, što je posledica više činilaca, od kojih su najznačajniji (Dinić, 2011, 191):

- niska stopa nataliteta u dugom periodu;
- višegodišnja stagnacija privrede i pad dohotka ukupno i per capita;
- ekonomska emigracija;

Tabela 3. - Uporedni pregled broja stanovnika po opštinama (1961. – 2011.)

Godina	Nišavski okrug	Ražanj	Aleksinac	Svrljig	Merošina	Doljevac	Gadžin Han
1961.	327.367	18.829	67.200	30.260	18.899	19.860	23.965
1971.	363.292	17.113	66.082	26.505	18.028	20.228	19.974
1981.	394.110	15.586	67.286	24.242	17.489	20.663	16.281
1991.	396.043	13.582	63.844	20.740	16.139	20.662	12.990
2002.	381.757	11.369	57.749	17.284	14.812	19.561	10.464
2011.	376.319	9.150	51.863	14.249	13.968	18.463	8.389

Izvor: Republički zavod za statistiku, Prirodno kretanje stanovništva 1961–2011., Beograd 2012.

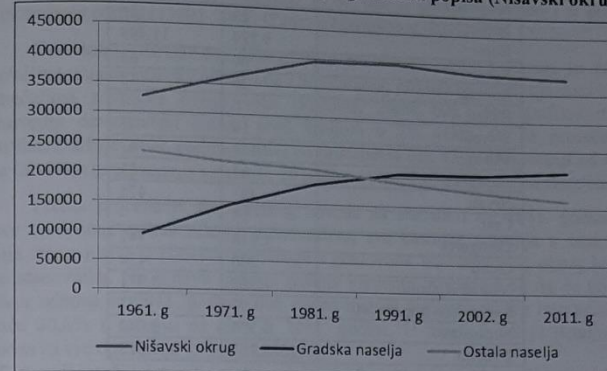
U periodu 1991–2002. godine broj stanovnika Nišavskog okruga smanjen je za 14.286. Ta tendencija se nastavlja i dalje. Na popisu 2011. godine u Nišavskom okrugu živelo je 376.319 stanovnika što je 1,4 procenta manje nego 2002.

U Nišu se konstantno beleži porast stanovnika, ali je taj porast rapidan do početka devedesetih godina, da bi se potom uravnotežio. Između dva poslednja popisa grad Niš ima nešto izraženiji porast broja stanovnika (9.719) što je rezultat pozitivnog migracionog salda. (Videti grafik 1.)

Broj stanovnika Niša za poslednje dve decenije povećan je za 12.000 zbog toga što se u Niš dosele stanovnici iz ruralnih područja. Ruralna područja demografski se intenzivno prazne. Stanovnici ovih mesta odlaze u veće gradove u Srbiji ili u krajnjoj instanci napuštaju državu. Odlaze u druge gradove ili u inostranstvo u potrazi za poslom. Veliki broj mladih se posle studija ne vraća u rodni grad ili odlazi u potrazi za boljim životom. Ovdje se radi o vrednim ljudima koji predstavljaju najveći potencijal društva.

Opština Ražanj izgubila je u poslednjih deset godina blizu 20% ukupnog stanovništva (2.219 stanovnika). Opština i gradsko naselje Aleksinac, grad rudara, izgubio je 5.886 žitelja i sada ima 51.863 stanovnika, što predstavlja smanjenje broja stanovnika za 10,2%. Svrljig broji 14.249 - manje za 3.035, Merošina 13.968 - manje za 844, Doljevac - 18.463 - manje za 1.098 i Gadžin Han 8.389 - manje za 2.075.

Grafik 1. – Kretanje stanovništva po godinama popisa (Nišavski okrug)

Izvor: Republički zavod za statistiku, podatke obradili autori

Mnogi stručnjaci su upozoravali da se mora voditi računa da do ovakvih drastičnih promena ne dođe, jer je teško kasnije intervenisati i postići željene rezultate. Neki od njih bili su totalni pesimisti, poput Dragoljuba Jovanovića, koji je formulisao čak sociološki zakon po kome povratak na selo nije moguć (Dinić, 2011, 193).

U ovom trenutku treba napomenuti da nekih ozbiljnijih strategija za revitalizaciju sela i nije bilo. Pokretanje proizvodnje organske hrane, veće subvencije, oživljavanje stočarstva, razvoj seoskog turizma i sl. deluje kao spisak želja u svetlu činjenice da su sela ispražnjena i veoma stara. Kako vratiti mlade na selo i zadržati ih tamo i kako stimulisati natalitet – to je prioritet (Dinić, 2011, 193).

Kada je polna struktura u pitanju, u poslednja dva popisa, u neznatno većem procentu ima žena (50,9%) nego muškaraca (49,1%).

Etnička struktura je prilično homogena. U Nišavskom okrugu žive uglavnom Srbi (93,4%) i u gradskim i u seoskim sredinama. Od pripadnika drugih nacija najzastupljeniji su Romi (3,1%), dok su ostale nacije prisutne u tragovima.

Tabela 4. - Etnička struktura stanovništva Nišavskog okruga (2002. -2011.)

Nacionalnost	Nišavski okrug	
	2002.	2011.
Srbi	360.941	351.676
Albanci	134	118
Bošnjaci	26	52
Bugari	866	991
Bunjevci	7	10
Vlasi	16	39
Goranci	90	217
Jugosloveni	868	478
Madari	73	95

Makedonci	897	970
Muslimani	155	103
Nemci	23	36
Romi	9.224	11.499
Rusi	66	88
Rumuni	26	53
Rusini	6	7
Slovaci	14	41
Slovenci	148	143
Ukrajinci	31	23
Hrvati	497	476
Česi	15	-
Crnogorci	1.018	747
Ostali	200	474
Nisu se izjasnili	1.929	3.971
Regionlana pripadnost	97	72
Nepoznato	4.390	3.940
Ukupno	381.757	376.319

Izvor: Republički zavod za statistiku, Popis stanovništva, stanova i domaćinstva 2002. i 2011.

Nije nepovoljna demografska situacija samo u Nišavskom okrugu. Sa takvim se problemima suočava Srbija u celini ali i razvijene zemlje Evrope i sveta. Prema podacima iz 2008. godine, čak 161 od 165 opština u centralnoj Srbiji i Vojvodini demografski su stare, a u 158 opština je negativan prirodni priraštaj (Dinić, 2011, 197). Evidentna je i promena veličine i sastava domaćinstva i porodice. Smanjuje se prosečan broj njihovih članova, a menja se i njihova struktura.

Osnovni uzroci ovih promena su pad fertiliteta i intenzivno demografsko starenje stanovništva, ali su izuzetno bitni i socijalni uzroci, tj. promena stavova prema braku – odlaganje braka i roditeljstva, vanbračno roditeljstvo, učestalost razvoda, narastanje porodične patologije i sl.

U stanovništvu Srbije udeo mladih je nizak i opadajući, dok je udeo starih visok i stalno rastući (Panev i Marinković, 2005, 2). Stanovnici Nišavskog okruga su takođe u proseku sve stariji. Na popisu iz 2002. godine karakteristična populaciona grupa starijih od 65 godina činila je 17,9% ukupne populacije na teritoriji okruga, a 2011. godine 19% (u gradu Nišu 16,8%). U isto vreme smanjio se broj mladih u ukupnom broju stanovnika. Ono što je interesantno jeste činjenica da stanovnici okolnih mesta i sela više ne dolaze u Niš i gradska naselja već pomenutih opština, već ih „preskaču” u potrazi za atraktivnijim sredinama. Ovo je posebno izraženo u poslednjih pet godina. Udeo starijih u ukupnom stanovništvu omogućava nam i izvođenje zaključaka o demografskoj perspektivi naselja.

U Zaječarskom i Pirotskom okrugu udeo starih je najveći (24,1% i 22,4%), dok je mladih (11,4% i 11,9%). Ova dva okruga imaju i najveću prosečnu starost stanovništva (46,7 i 45,4 godina).

Sumornu demografsku perspektivu Srbije najbolje odlikavaju opštine Svrlijig, Gadžin Han i Crna Trava, sve tri sa prosečnom starošću preko 50 godina (50,6, 52,5 i 53,7) i brojem starih koji je trostruko veći od broja mladih. Po podacima iz 2008. indeks starenja kretao se u intervalu od 3,2 u opštini Svrlijig, do 4,3 u opštini Crna Trava). Treba naglasiti

da je od 88 opština u kojima se između 2002. i 2011. godine smanjenje broja stanovnika odvijalo intenzivno (smanjenje od preko 10%), ono u 80 bilo prisutno i u prethodnom međupopisnom periodu (1991-2002) (Panev i Marinković, 2012, 57).

Dosadašnja istraživanja demografske budućnosti Srbije pokazala su da razvitak stanovništva u uslovima odsustva jakog i konstantnog političkog delovanja vodi ka velikim poremećajima sredinom ovoga veka (Rašević, 2009, 62). Demografsko starenje je prvorazredni demografski izazov pred Srbijom u 21. veku, jer će prosečna starost stanovništva Srbije 2050. godine dostići po procenama čak 47 godina, stariji od 65 godina činiće četvrtinu populacije, a najstariji, 70 godina i više, 7,6% u ukupnom stanovništvu.

Prema procenama Republičkog zavoda za statistiku do 2041. godine, ako se nastave tendencije odliva mladog stanovništva, sve kasnijeg stupanja u brak mladih i starenja stanovništva u Nišavskom okrugu i gradovima koji čine ovaj okrug biće znatno manje stanovnika. Na osnovu metode srednje varijante procenjuje se da će taj nivo biti 84,9% u odnosu na 2011. godinu, dok prema metodi varijanta nultog migracionog salda iznosiće 80,6% u odnosu na nivo iz 2011. godine. U tabeli 5 dat je detaljan pregled prognoza za sve opštine na teritoriji okruga.

Tabela 5. - Projekcije stanovništva po opštinama Nišavskog okruga za 2041. godinu

Naziv naselja	Srednja varijanta			Varijanta nultog migracionog salda		
	Ukupno	Muškarci	Žene	Ukupno	Muškarci	Žene
Nišavski okrug	319.989	155.888	164.101	303.853	148.998	154.855
Grad Niš	238.369	115.344	123.025	220.901	107.661	113.240
Aleksinac	37.157	18.315	18.842	38.832	19.122	19.710
Gadžin Han	4.685	2.434	2.251	4.752	2.501	2.251
Doljevac	15.191	7.590	7.601	14.254	7.208	7.046
Merošina	11.972	5.823	6.149	10.494	5.237	5.257
Ražanj	4.923	2.496	2.427	5.843	2.888	2.955
Svrlijig	7.692	3.886	3.806	8.777	4.381	4.396

Izvor: Republički zavod za statistiku

Da bi se rešio ovaj problem kako se prognoze ne bi ostvarile potrebno je učiniti mnogo stvari. Neke od njih su svakako:

- pokretanje privrede na teritoriji okruga,
- rešavanje vlasničke strukture preduzeća u restrukturiranju,
- usklađivanje potreba tržišta rada i privrede sa obrazovnih profilima u srednjim školama i višim strukovnim školama na teritoriji okruga,
- definisanje konkretnih mera i instrumenata demografske politike na teritoriji okruga, itd.

3. Zaključna razmatranja

Na osnovu sprovedenih istraživanja možemo da ocenimo da su demografska kretanja u Nišavskom okrugu veoma nepovoljna. Populacioni pad, negativan prirodni priraštaj i nepovoljna starosna struktura generalne su karakteristike skoro svih područja okruga, a posebno su izražene u brdsko-planinskim opštinama i područjima. Ruralno stanovništvo okruga nalazi se u fazi "potpunog starenja stanovništva" (indeks starenja iznosi 1,5 - 2002.). Poslednjih decenija je došlo i do usitnjavanja mnogočlanih seoskih porodica, jer se odrasla deca odvajaju od roditelja i grade sopstvene zajednice. Da bi se zaustavio negativni trend nestajanja srpskog sela, potrebna je nova i ofanzivna politika ruralnog razvoja. Sela nisu samo proizvodni regioni, već i mesta za život, boravak, odmor i rekreaciju. Evropska iskustva treba da nam budu pouka u politici ruralnog razvoja.

Sve ispoljene demografske tendencije po opštinama Nišavskog okruga, predstavljaju veliki problem koji zahteva adekvatan naučni tretman, kao i angažovanje države u sprovođenju mera populacione politike u cilju popravljivanja demografske situacije.

Neophodan je odlučniji politički odgovor društva. Pravni pritisci kao što je recimo ograničavanje abortusa pokazali su se kao neefikasni. Potrebno je agresivnije delovanje poput uvođenja niza novih relevantnih socijalnih politika koji bi stimulatивно delovali na rađanje. Treba težiti daljem poboljšanju uslova, odnosno stvaranja što povoljnijeg ambijenta za rađanje. Bilo kakvoj pronatalitetnoj meri potrebno je vreme da bi se videli rezultati. Jednokratne ili povremene mere osuđene su na propast.

Pokretanje privrede, usklađivanje potreba tržišta rada i privrede sa obrazovnim profilima u srednjim školama i višim strukovnim školama, definisanje jasne demografske politike u okrugu samo su neke od stavki na koje se treba usresrediti. Danas su u Srbiji na snazi dve mere populacione politike. To su roditeljski dodaci, odnosno puna naknada zarade zaposlenoj majci za vreme porodijskog odsustva u trajanju od godinu dana. Lokalne samouprave su slobodne da, u skladu sa svojim mogućnostima i prioritetima, koncipiraju i druge mere za podsticanje nataliteta.

Starenje stanovništva sa sobom nosi i problem budućeg nedostatka radne snage sa kojim će se Srbija neminovno suočiti. Već 2020. godine, sa odlaskom takozvane baby boom generacije u penziju, ovaj problem će poprimiti ozbiljne razmere. Nažalost, zemlja je već dugo suočena sa odlivom mozgova (naročito među visokokvalifikovanim kadrom u tehničkim naukama) gde Srbija drži jedan od neslavnih svetskih rekorda.

Starenje stanovništva neminovno dovodi i do pritiska na socijalni sistem što će se verovatno manifestovati daljim produženjem starosne granice za odlazak u penziju. Što će dalje za posledicu dovesti i do kasnijeg ulaska mladih na tržište rada, a samim tim i do manjeg broja onih koji će plaćati doprinose. To sve vodi i ka kasnijem zasnivanju porodice, ili ostajanju na jednom detetu, što negativno utiče na stopu prirodnog priraštaja.

Literatura

1. Vasilevska, LJ. (2009): Demografske i prostorno-funkcionalne karakteristike Nišavskog okruga, *Demografija*, knjiga broj 6, Beograd.
2. Gavrilović, A., Jugović, A. (2011): Značaj i uloga lokalne samouprave u populacionoj politici Srbije, *Stanovništvo*, broj 1., Beograd.

3. Dinić, D. (2011): Demografska reprodukcija i socio-kulturna dinamika opštine Pirot, *Stanovništvo Jugoistočne Srbije: Društvena reprodukcija i socio-kulturna dinamika*, Centar za naučna istraživanja SANU i Univerziteta u Nišu, str. 189-201.
4. Panev, G., Marinković, I. (2012): *Prvi rezultati popisa stanovništva 2011. i njihova uporedivost s podacima prethodna dva popisa*, Demografija, Knjiga IX, str. 45-67.
5. Panev, G., Marinković, I. (2005): Srbija 2002: među demografski najstarijim zemljama Evrope i sveta", *Statistička revija*, Vol. LIV, No. 1-4/2005, pp. 1-17.
6. Rašević, M. (2009): Populaciona politika u Srbiji: stanje i očekivanja, *Stanovništvo*, XLVII, 2, str. 53-65.
7. Republički zavod za statistiku, www.stat.gov.rs (27.02.2016.)
8. Nišavski upravni okrug, www.nis.okrug.gov.rs (26.02.2016.)
9. Grad Niš, www.ni.rs (26.02.2016.)
10. Srpsko geografsko društvo, www.sgd.org.rs (27.02.2016.)

DEMOGRAPHIC CHANGES IN NIŠAVA DISTRICT IN THE LAST TWO CENSUSES

Abstract: The Nišava District expands in the south-eastern parts of Serbia and covers an area of 2.727 km². It has a population of 376.319 (1.4% less than in 2002). The administrative centre of the district is the City of Niš. The district consists of the City of Nis and six municipalities: Aleksinac, Gadžin Han, Doljevac, Merošina, Ražanj and Svrlijig. The aim of this paper is to analyze demographic trends in Nišava District in the last two censuses (2002. and 2011.).

The contemporary demographic development of the municipalities of Nišava District is characterized by negative changes in population trends, negative migratory flows, aging of the population and labor force.

The permanent decline in birth rates is a key feature of the demographic development of Serbia in the last two decades (excluding the province of Kosovo). More intense economic migration indicates the seriousness of the problem in the years to come. Open depopulation and aging of the population are problem both in Serbia and in Nišava District.

Key words: Nišava District, demographic development, depopulation, aging of the population